

Forord

Statistiske undersøkelser om befolkningens opplevelse av samfunnsutviklingen og syn på det gode liv og gode samfunn har i liten grad vært gjennomført av Statistisk sentralbyrå (SSB). Data om dette har imidlertid i en årrekke vært samlet inn gjennom det løpende prosjektet Norsk Monitor, utført av MMI A/S. Ved å sammenstille analyser av befolkningens verdioppfatninger og samfunnsopplevelse med analyser av hvordan utviklingen faktisk har vært på viktige områder, søker denne publikasjonen å bidra til innsikt og refleksjon rundt forholdet mellom ønsket og faktisk samfunnsutvikling. Framstillingen av den faktiske utviklingen innenfor ulike deler av samfunnslivet er basert på data fra SSB, i tillegg til andre undersøkelser fra Norge og verden for øvrig som det har vært relevant å trekke inn i diskusjonen. Publikasjonen springer ut av et prosjekt som ble satt i gang av Verdikommisjonen i samarbeid med forskere fra Statistisk sentralbyrå, Universitetet i Oslo og MMI. Boka bygger på flere tidligere publikasjoner, ikke minst utredningen til Langtidsprogrammet 2002-2005, skrevet av Anders Barstad, Ottar Hellevik, Hege Kitterød, Jan Lyngstad og Helge Brunborg. Utredningen til Langtidsprogrammet ble utført på oppdrag av Finansdepartementet. Utarbeidelsen av denne publikasjonen er støttet økonomisk av Verdinettet, Norges Forskningsråd.

Boka er et fellesprosjekt der kapitlene 1, 3, 4 og 6 er ført i pennen av forsker Anders Barstad, SSB, og kapitlene 2 og 5 av Ottar Hellevik, forskningssjef ved MMI og professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

Statistisk sentralbyrå,
Oslo/Kongsvinger, 13. april 2004

Svein Longva

Forfatternes forord

Vi lever i en tid med raske og omfattende samfunnsmessige endringer, kanskje større enn i noen tidligere epoke i Norges historie. Det er nok å nevne stikkord som teknologisk utvikling, velstandsvekst, kvinnefrigjøring og økende kulturell heterogenitet, eller deregulering, konkurranseutsetting og privatisering, for å få fram hvor sterkt det norske samfunnet har endret seg de siste tiårene. På den internasjonale arena er Sovjetsamveldets sammenbrudd, utvidelsen av EU, globalisering, terroristangrep og USAs felttog mot terrorisme stikkord for noen av de dramatiske hendelsene og utviklingstrekkene som har stor betydning for Norge. For et samfunn i rask utvikling ville det være et utslag av naiv utviklingsoptimisme om vi tok det for gitt at alle endringer som skjer er til det gode. Samtidig må en vokte seg for å gå i nostalgifellen, der dagens samfunn med alle sine problemer kommer sørgelig til kort sammenlignet med et idealisert bilde av de gode gamle dager. For å forsøke å besvare spørsmålet om utviklingen beveger oss nærmere eller lengre bort fra "det gode samfunn", må vi reflektere over hva slags samfunn det er vi ønsker oss og hva de endringene som skjer innebærer i forhold til disse ønskemålene.

En kunne ventet at dette var sentrale temaer i den politiske debatten i et samfunn. Men her støter vi på det problemet at i et demokrati vil oppmerksomheten nesten med nødvendighet rette seg mot dagsaktuelle spørsmål. Partiene vil fokusere på saker som de tror kan bidra til et godt resultat ved neste valg. Noe av hensikten med Verdikommisjonen var å stimulere til debatt om de mer langsiktige samfunnsmessige målene og utviklingslinjene. Mediene, som ofte kritiserer politikere for å være for kortsiktige og lite visjonære, oppfattet tydeligvis ikke Verdikommisjonens arbeid som en anledning til å ta opp en diskusjon om mer grunnleggende spørsmål.

En slik diskusjon om faktisk og ønsket samfunnsutvikling bør så langt som mulig være basert på de kunnskapene som foreligger om samfunnet. Det er videre viktig at dette kunnskapsgrunnlaget er så bredt og mangesidig som mulig, slik at en unngår at økonomiske indikatorer får en altfor dominerende plass i beskrivelsen av samfunnsutviklingen. Hensikten med denne boka er å bidra til et slikt kunnskapsgrunnlag ved å presentere resultater fra foreliggende statistiske oversikter over ulike sider ved utviklingen i Norge. Framstillingen trekker veksler på tidligere arbeider, dels skrevet for Verdikommisjonen (Barstad 1999a, Barstad 1999b, Barstad 1999c, Hellevik 1999a, Hellevik 1999b, Hellevik og Høie 1999), dels for Finansdepartementet (Barstad 2001). Mange personer har bidratt med verdifulle kommentarer til hele eller deler av manuset, her vil vi spesielt nevne Knut Halvorsen, Lars Østby, Dag Ellingsen, Tor Petter Bø, Asle Rolland, Reid Jone Stene, Annegrete Bruvoll, Jon Epland, Jorunn Ramm, Henning Høie, Svein Homstvedt, Kjetil Telle og Helge Brunborg.

Oslo, 13. april 2004

Anders Barstad

Ottar Hellevik